

Beatrix a viharban

1966. augusztus 16-án délután a Balaton északi partjáról kifutott egy könnyű gumikajak, amelynek két utasa volt: Pászthory Walter panonhalmi szerzetes tanár és Héthelyi Beatrix tizenhét éves diáklány, dr. Héthelyi Ferenc sópróni tífózsakorvos érettségizett lánya.

A kajak utasait óva intették a merész és veszedelmes vállalkozástól, a parttól távolabb Héthelyi Beatrix mégis engedélyt kért és kapott a tanártól, hogy a kajakból kiszállva úszhassék a hullámzó vízben. Az erős szél és a növekvő hullámok az úszót és kajakot elsodorták egymástól. Pászthory Walter elvesztette uralmát a kajak fölött s késő este a déli partra sodródott, míg Héthelyi Beatrix több óráig, mintegy tízkilométeres úszás után, éjjel Siofoknál partot ért. A kimerült, csapzott lány három szállóban is menedéket kért, de mindhárom szállóból a legregebben kiutasították. Végül két fiatal csehszlovák turista, egy fiú és egy lány vette gondjaiba. A lány vadonatúj kosztümökébe burkolta a vacogó, kétfelvágott lányt, a fiú pedig szállást kerített.

A történet folytatása ismeretes. Pászthory Waltert gondatlan veszélyeztetés és cserbenhagyás miatt a veszprémi bíróság kétévi szabadságvesztésre ítélte, ugyanakkor tovább folyik a bírósági eljárás a Baradla-barlangban 1965 szeptember éjszakáján történt drámai események miatt, amikor a Pászthory Walter vezette, fiúkból és lányokból álló alkalmi barlangkutató csoport három diákja életét veszítette. Ennek a csoportnak tagja volt Héthelyi Beatrix is, aki — bár a soproni Berzsényi Gimnázium növendéke volt — Panonhalmán tanuló öccse révén ismerte a bencés diákokat és Pászthory Walter tanárt.

Tanú

Héthelyi Beatrixet a tragikus Baradla-túra után több ízben kihallgatták, majd tanúvallomást tett a perben, a bíróság előtt. (Ezt a tárgyalást az Egészségügyi Tudományos Tanács állásfoglalásáig elnapolták.) A soproni diáklány vallomásának ösztönességét a bíróság nem vonta kétségbe. Héthelyi Beatrix tagja volt az iskolai KISZ-szervezet vezetőségének, egyben a »Berzsényi Híradó« című diáklap főszerkesztője volt. Ebben a minőségben kapott megbízást, hogy baradlai élményeiről írjon cikket a lapba. Héthelyi Beatrix így válaszolt:

— A tragédiáról nem tudok írni.

— Akkor írj arról, ami előbb történt.

Így született meg néhány hét múlva Héthelyi Beatrix cikke, amely a túra eseményeivel és élményeivel foglalkozott. Mielőtt a cikket nyomdába adták volna, elolvasta a lap tanárszerkesztője, az iskola helyettes igazgatója és — engedélyezték. Közben megjelentek a baradlai drámáról szóló tudósítások s Héthelyi Beatrix úgy érezte, hogy »színes« beszámolója nem idősebb, kérte hát, hogy a cikket hagyják ki a lapból.

Az írás mégis megjelent, s utóbb úgy értékelték, mintha Pászthory Walter érdekében íródott volna. Nem sokkal utóbb a Berzsényi Gimnázium KISZ-szervezete ülést tartott, amelyen Héthelyi Beatrixet kizárták az ifjúsági szervezetből, megfosztották a diáklap főszerkesztői megbízásától. Héthelyi Beatrix fellebbezett, de fellebbezését mind a városi, mind a megyei KISZ-bizottság elutasította.

Telt az idő. Elérkezett az érettségi, amelyen Héthelyi Beatrix jelesen vizsgázott, érettségi bizonyítványának végeredménye 5-ös lett. A kislány, aki gyerekkora óta orvos szeretett volna

lenni, beadta felvételi kérelmét a Budapesti Orvostudományi Egyetemre.

Az egyetemi hatóságok közölték, hogy eredményei alapján egy év múlva vizsga nélkül kérheti felvételét, addig dolgozzék. Beatrix tehát munkát keresett, most egy soproni bölcsődében dolgozik, mint kisgondító dajka.

Igy érkezett el az augusztus, amikor a szülők külföldre utaztak, Beatrix és az öccse egy ismerős családnál, a Balaton északi partján vakációzott. Ebben az időben látogatott el a Balatonhoz Pászthory Walter, akit a majdnem tragikus végű csónakázás előtt négy nappal a baradlai tragédia miatt tanári állásától felfüggesztettek. Felkereste volt tanítványát, Beatrix öccsét is, majd augusztus 16-án délután a tanár gumikajakja kifutott a hullámzó Balatonra.

Hős?

A lány, aki vaksötét éjszakán, viharos szélben, méteres hullámokkal küszködve átúszta a Balatont és tízkilométeres vergődés után Siofoknál partot ért — alacsony, sovány, majdnem fejletlen gyerek. Sülya negyvenkilenc kiló, úszni a soproni Lővér-úszodában tanult s életében egykilométeres úszás volt a legnagyobb teljesítmény. Amikor bejött a szobába, azt hittem, a hűga, pedig ő volt a félelmetes éjszakai távúszás hőse, akivel a siofoki hotelportások csúnyábban bántak, mint a viharos természet.

— Amikor a csónakból kiszállt, Pászthory Walter ehhez hozzájárult?

Ugyanazt feleli, amit a bíróságon:

— Igen, megengedte... Sőt, ő mondta, hogy a csónak orrából ereszkedjem a vízbe, nehogy a kajak felboruljon.

— Azután mi történt?

— A szél egyre távolabb sodort a kajaktól.

— Félt?

— Amíg a kajakot láttam, nagyon rossz volt, hogy nem tudom elérni... Amikor aztán egyedül maradtam a sötétben és tudtam, hogy magamra vagyok utalva, valahogyan megnyugodtam, s csak arra gondoltam, hogy el kell érnem a partot. Voltak negyedórák, amikor úgy éreztem, hogy végem van, de megint erőre kaptam és úsztam tovább. Egyszerre, nem is tudom, hogy mikor, homokot éreztem a talpam alatt. Elértém a siofoki partot az Európa Szállónál, de partra vergődni még nagyon nehéz volt.

A parton, mint tudjuk, három szállóban sem fogadták be. Az első szállóba még a saját lábán támaszkodott be, a másikká már a két csehszlovák fiatal támogatott.

— Arra emlékszem, hogy a harmadik szállóban a portás rám kiabált: menjek innét, mert lejön az igazgató és még én kerülök bajba maga miatt.

Erre elajult.

Pászthory Waltert jóval korábban partra sodorták a hullámok. A tanár — mint ismeretes — hazament Alsóörsre és lefeküdt aludni anélkül, hogy valakit értesített volna: a Balaton háborgó vizében egy sovány, fiatal lány versenyt úszik a halállal.

Az orvos apától kérdezem: — Mivel magyarázza ön a tanár magatartását?

— Avval magyarázom, ami most már szerintem napnál világosabb. Pászthory Walter olyan idegi alkatú ember, akinek az akaraterje bajban, válságos helyzetben szempillantás alatt megbénul. Orvosi nyelven szólva, blokkol az agya, cselekvőképtelenné válik, óriási fáradtság hatalmasodik el rajta, nem tud semmit elhatározni, még kevésbé cselekedni. Evvel magyarázható, hogy bár biztosra vette kislányom halálát, hazament és lefeküdt aludni... Beatrix éppen az ellenkező alkat, bajban mutatkozik meg az ereje...

Koronatanú

Beatrix, aki átélte a baradlai halálós túrát, az érettségi és az egyetemi felvétel ígalmait, aki átúszta éjjel a viha-

ros Balatont — most még nagyobb, kegyetlenebb vihar középpontjába került.

Másnap kihallgatták a rendőrségen és szembesítették Pászthory Walterrel, aki először tagadta, hogy engedélyt adott a lánynak a fürdésre. Beatrix kitarított amellett, hogy most is csak ösztönén hajlandó beszélni s Pászthory szemébe mondta, hogy a tanár engedélyezte a kajak elhagyását. Már ezután a kihallgatás után szóvá tette egy alsóörsi

A Magyar Nemzet galériája

Hajnal Gabriella gobelin-terve: Úszó

asszony, szemrehányó hangulattal:

— De hát, gyermekem, perbe szállni egy pappal?

Beatrix nem értette... Hiszen ő nem pereskedik, csak megmondja az igazat, mint akkor, amikor a Baradla-ügyben kihallgatták. A veszprémi bíróságon Beatrix volt a koronatanú. Édesanyjával érkezett a tárgyalásra, s már a folyosón feltűnt, milyen sok asszony várakozik beocsátásra. Beatrix édesanyja így emlékezik:

— Én a hallgatóság között ültem, senki sem tudta, ki vagyok. Beatrix a szembesítés után odajött hozzám. Akkor már elhangzott a vallomása, amelyben megcáfolta Pászthory Walter állítását. Amikor a közvélemény megtudta, hogy egymáshoz tartozunk, egy részük ellenségesen, egy részük megígértünk... Nem értettem, miért?

A tárgyalás és az ítélet után jöttek a névtelen levelek, a vádalk, üzenetek, képtelen gyanúsítások. Hadd idézzek ebből a lázas, titkos boszorkányperből, amelyet ismeretlen bírák ismeretlen helyen tartanak egy tizenhét éves lány fölött.

— A lány sohasem úszta át a Balatont... Megrendezett komédia volt...

Beatrix és családja közben teljesen elszigetelődött az emberektől.

— Néhány kipróbált barátunkon kívül mindenki elhagyott bennünket — mondja az apa. — Légűres térben élünk...

Beatrix, aki most jött haza dajkái szolgálatából, kislányos, de nagyon fáradt mosollyal ül közöttünk. Nagy, viágoskék szemű jéghidegek, mintha átfáztak volna azon az éjszakán, a Balaton vizében. Csupa libabőrös didergés ez a sovány kislány, aki nem csinált semmit, csak minden esetben igazat mondott, s ezzel olyan vihart kavart, amellyel nehezebb megbirkózni, mint a Balaton háborgásával.

Vajon ezt is átússza? S egyedül, mint akkor?

Baróti Géza

A Villa Negra és társai

Ki viselje gondját az omladozó magánlakásoknak és mi lesz lakóikkal

»Beázik a ház teteje, becsorog a víz a lakószobákba is, nedvesek a falak és a nyirkosságtól penészes lesz a ruhánk a szekrényben.«

Ez egy levélből vett idézet, amelyet tucat számba kapunk. A másik levélíró arról panaszkodik, hogy elromlott a lakóházán a vízvezeték csatorna. A harmadik, hogy megrepedt a fal, a negyedik, az ötödik és

repelne. Nézzük csak, hogyan alkalmazzák.

Adva van Budapest egy magánkézben levő ház, olyan már, akár a filmbeli Villa Negra. A lakók hiába kéri a tulajdonost, javíttassa meg, az a füle botját se mozgatja, ahogy mondani szokás. Erre a lakók panaszt tesznek illetékes helyen, s kéri a kényszerszertarozás elrendelését.

Bizottság vizsgálja feül a kérelmet, kiszáll a helyszínre is. Ha a ház lakásai valóban olyan állapotban vannak, hogy az abban való lakás egészségtelen vagy életveszélyes, akkor elrendelhetik a kényszerszertarozást, amelyre mindig van keret. De előbb felszólítják a tulajdonost, hogy csináltassa meg a házat, hozza rendbe a lakásokat. Amennyiben a felszólításnak nincs fogantatja — s a legtrikább esetben van —, a tanács meghozza első számú határozatát és utasítja a házkezelőseget, hogy a tartarozást végeztesse el. A Házkezelési Igazgatóság helyszíni szemlét tart, megállapítja, hogy a tartarozás mennyibe kerülhet, ezt jelenti a tanácsnak. Most következik a második számú határozat, ezt követi aztán a harmadik számú határozat, mindegyiket meg lehet fellebbezni. Végül a házat kitarozzák, s felszólítják a háztulajdonost, hogy ennek az ellenértékét fizesse ki. Mivel a tulajdonos rendszerint nem fizeti ki, rátáblázzák az ingatlanra.

Mindez persze hónapokat vesz igénybe. Közben a lakás beázik, a nedvességtől a szekrényekben megpenészesedik a ruhanemű.

A lakó nem javíthat

Sok lakó azzal a kéréssel fordul illetékesekhez, engedjék meg neki, hogy a házat, amelyben lakik, ő tartaroztassa, s az e célra kifizetett összeget majd lelakja. Ilyen megoldást azonban a törvény nem tesz lehetővé. A ház rendbentartására csak a tulajdonos kötelezhető, és a hatóság más megoldást még csak mérlegelés tárgyává se tehet.

Mert ha tehetné, akkor nyilván nem fordulnának elő olyan esetek, mint a közelmúltban is. Egyetemi adjunktus kötelezett egy 600 forintos nyugdíjból élő öreget, hogy javíttassa meg a ház vízvezeték csatornáját. Az adjunktus 4500 forintot keres, de ő a lakó, a nyugdíjas meg a háztulajdonos. De mivel mérlegelés nincs, egyértelműen kell alkalmazni a törvényt, a nyugdíjasnak kellett a tetemes összeget kifizetni.

Illés Sándor

Gazdag program az ideai múzeumi hónapban

Október öt esztendeje a múzeumok hónapja. Ekkor nyílik meg a legtöbb kiállítás, az egyre gazdagodó eseményprogramra mind több és több múzeumunk, városunk kapcsolódik be. Az ideai múzeumi hónap rendezvényeiről szombaton tájékoztatták a sajtó képviselőit a Művelődésügyi Minisztériumban.

Az országos múzeumi hónapot először nyitják meg vidéken, Pécsen. A Janus Pannonius Múzeumban szeptember 30-án mutatják be A Mecsek hegység természeti képe című kiállítást. Ezzel egyidőben Budapestben a Petőfi Irodalmi Múzeumban A reformkor és a szabadságharc irodalma című tárlattal nyitják meg a múzeumi hónapot.

A budapesti múzeumokban több jelentős kiállítás nyílik meg. A Nemzeti Múzeumban a fővárosi tanácsal közösen Liszt-Bartók emlékkiállítást rendeznek. Érdekesnek ígérkezik a világhírű vértesszőlősi ősemberi koponya és település bemutatása. Összehasonlításként a magyar leletanyag mellett e korból származó dél- és kelet-afrikai, franciaországi és hollandiai leleteket is kiállítanak. Az Iparművészeti Múzeumban a magyarországi reneszánsz könyvkötések kiállításával, a már hagyományossá

Sok, nyugdíjból élő, idős háztulajdonos felajánlotta házat az államnak. Persze, ez se valószínű meg. Az idős háztulajdonosok kölcsönt sem kaphatnak az OTP-től, mert a nyugdíjasoknak nem adnak kölcsönt. A nyugdíj korhatárt megközelítőket is elutasítják. A lakó sem kaphat kölcsönt ilyen célra, mert nem az övé az ingatlan. Így hát csak a kényszerszertarozás elrendelése nyomán újulnak fel a magánházak, amelyeknek állaga évről évre romlik.

Négy és fél ezer életveszélyes lakás

A svéd építész szerint hatvan év egy ház élettartama abban az esetben, ha azt 15 évenként tartarozzák. Az angolok szerint nyolcvan esztendőig is el lehet lakni egy házban, ha azt rendbentartják.

Az állami tulajdonban levő budapesti házakról van egy kimutatás, korcsoport szerint. Hat korcsoportot tartanak nyilván, az elsőbe tartoznak azok a lakások, amelyek 1867 előtt épültek, tehát száz éve (ezekből 847 épület van 10 208 lakással), a második korcsoportba sorolhatók az 1868—1990-ig épült házak (3291 épület 49 759 lakás). Ezek szerint Budapestben több mint négyezer épület haladta túl a hatvanadik életévét.

Egy másik érdekes felmérés: 4581 lakás ért meg a lebontásra, ezeket életveszélyességeknek nyilvánították. Közülük csak 600 van magánházban.

Vannak, nem is kis számban, olyan állami épületek, amelyeket 1938 óta nem tartaroztak. A magánházak nagy része is ilyen. Omladozó, rokkant épület. Szükség volna alapos tartarozásukra, de arra a fent már elmondott okok miatt nem kerülhet sor. Mi lesz tehát a magánházakkal? A Villa Negra sorsára jutnak? S mi lesz a sok százezer lakóval? Valamilyen megoldást kellene keresni, hacsak ideiglenesen is, mert a most érvényben levő jogszabály nehézkes, bürokratikus és nem oldja meg azt az égetően fontos kérdést, amit a magánházak karbantartása, tartarozása jelent.

Es továbbmenve: a szövetkezeti lakásoknál és a társasházaknál is rövidesen probléma lesz a tartarozás és a felújítás kérdése. Mert hiába fizetnek be erre a célra a szövetkezeti lakások tulajdonosai bizonyos amortizációs összeget, mire javításra kerül majd a sor, annyi javításra váró ház lesz, a Villa Negrák ezrei, hogy kevés lesz hozzá az építőanyag és a munkások.